

«Pust for meg» av Cecilie Enger

Hva kreves det av et menneske som påfører andre den største smerte? Og hva hvis du som påfører den til vanlig lever av å fjerne andre sin smerte?

Anestesilegen Carla Ruud kjører fra Oslo til hjembygd for å besøke moren sin på pleiehjem. Med seg i bilen har hun den unge kvinnen Synne, som skal samme vei. I en isete sving mister Carla kontroll over bilen og de havner utfor en skrent. Carla opplever det store marerittet: Til tross for all sin erfaring gjennom et liv som akuttmedisiner, makter hun ikke å redde Synne.

Dette er en nydelig og lavmælt bok om smerte, sårbarhet, om det å miste kontroll over sitt eget liv og om å forsøke å tilgi seg selv. Det er også en bok om forholdet mellom tre generasjoner med kvinner.

Cecilie Enger har her skrevet en kompleks bok med rike og levende skildringer som brytes opp med tekstutdrag fra en fagbok hovedpersonen Carla nettopp har startet å skrive om nettopp anestesi og smerte. Disse tekstutdragene komplimenterer og forsterker bokas tematikk på en prisverdig måte.

«Det blå mellom himmel og hav» av Susan Abulhawa

I rullestolen i en flyktningeleir på Gazastripen forteller en palestinsk gutt som heter Khaled sin families historie. Han er omgitt av fire generasjoner kvinner. Oldemoren som kunne snakke med jinnen og bestemoren som var den vakreste og mest rampete jenta i Beit Daras. Moren, Alwan, som elsker i det stille og broderer vakre tepper med stjerner og måner og lillesøsteren Rhet Shel som er hun som holder solen oppe.

Historien er palestinsk historie sett gjennom skjebnen til fire generasjoner kvinner. Den arabisk-israelske krigen i 1948, som i Palestina kun kalles katastrofen eller al-Nakba, tvinger familien på flukt. Noen havner i en leir i Gaza, andre flykter ad omveier til USA.

Boka er vakkert skrevet, tidvis i en fabelgignende stil, om et viktig tema og grusomme hendelser. Den handler om motstand, den handler om sterke kvinner og den handler om kjærlighet i vanviddets tid.

«Dit månen drar» av Bjørn Grinde

Vi befinner oss i Afrika 60.000 år tilbake i tid, i en tid da menneske fortsatt var en del av naturen, før jordbruk og bosetninger. Mennesket har utviklet seg og er i ferd med å erobre kloden.

Vi følger to forskjellige stammer: Bujustammen og Den fremmede stammen, hvor Kaje, hovedpersonen, tilhører den første. Han lever for oss et fremmed liv, men viser likevel at menneskene på den tid på mange måter var akkurat slik som vi er i dag. Livet som ungdom er vanskelig for Kaje spesielt nå som han er i ferd med å bli mann. Samtidig bygger det opp til konflikt med stammen på den andre siden av dalen. Dette er en bok om kjærlighet og samhold satt i en kontekst hvor mennesket var prisgitt naturen.

Boka skal i utgangspunktet være lettlest, men har nok en del ord og uttrykk som kan oppleves som vanskelig for enkelte.

Hver måned vil bibliotekene i Finnmark levere en side med litteratur- og kulturstoff til glede for Finnmarkens lesere.

Billedbøker og de vanskelige samtalenene

VERONICA ANGELL BERGLI
Rådgiver Finnmark fylkesbibliotek

Det finnes mange såre, vonde og tabubelagte temaer som kan være vanskelige å snakke om. Det er vondt og vanskelig at foreldre går fra hverandre, og det er vondt og vanskelig når noen dør. Det er hemmelig om en av foreldrene er psykisk syke. Vi snakker ikke om alkohol- og rusmisbruk. Det er hemmelig med overgrep og vold i hjemmet. Og det verste av alt er incest og seksuelt overgrep mot barn.

Selv om noe er vondt, og kanskje også hemmelig, betyr det ikke at det ikke skjer. Vi trenger derfor ord og setninger om det som er vanskelig - og fortellinger om det vi helst ikke vil forholde oss til. Her kan litteraturen fungere både som en inngangsport og som en buffersone mellom leseren og virkeligheten.

Krigen av Gro Dahle og Kaia Linnea Dahle Nyhus er en sterk bok om hvordan en skilsmisse kan oppleves for noen barn. Fra idyll, til krangler, til oppbruddet og påfølgende skyldfølelse og pendling mellom mor og far. Etter at skilsmissten er et faktum, og ting tilsynelatende har falt på plass, flytter krigen inn i Inga. «Hun forstår at hun må dele seg i to». I Krigen får de skjulte sporene og senskaden oppmerksomhet. Og viktigst av alt er kanskje budskapet til foreldrene om viktigheten av å ikke ha nok med seg selv og evne å se barnet.

Kommoden kommer av Arnhild Lauveng handler om Jenny og bamsen hennes Jakob, og om Espen som akkurat har flyttet inn i nabohuset. Også her er tematikken skilsmisse og forandring. Boka er en av syv bøker for barn om helt vanlige følelser. Andre temaer som tas opp er annerledeshet, kognitiv tekning og teknikker, misunnelse og sjalusi, drømmer og engstelse, sorg og døden, og mobbing og selvfølelse. Bakerst i bøkene er det en faktatekst rettet mot barn og en faktatekst rettet mot voksne.

En bok som tar for seg mobbing er Kunsten å møte en bjørn av Camilla Dahle Otterlei. Boka handler om Alf og den nye gutten i barnehagen som Alf synes ligner på en ekte bjørn - en farlig bjørn. Dette er en historie om hvordan barn noen ganger må takle bjørner i hverdagen, og om voksne som gir gode råd uten egentlig å forstå problemet.

I Gule roser til pappa av Anne Kristine Aasmundtveit møter vi Fredrik som stiller mange og store spørsmål når faren blir syk. Boka er basert på en historie fra virkeligheten og vi følger den lille familien med pappa, mamma og Fredrik, helt til pappa dør. Annas himmel av Stian Hole er en vakker og vel-skrrevet bok om å takle sorgen over at mamma er død. Anna og pappaen hennes må sammen komme seg videre og Anna tar med pappa på en reise hvor de kan fly med fiskene og svømme med fuglene. I Kanskje bestefar er en stjerne av Karin Hake og i Bestefar er en rev av Trond Brønne er det en nær og kjær bestefar som dør. Også disse tar for seg sorgen over tapet og undringen over hvor bestefar har blitt av.

Både Håret til mamma av Gro Dahle og Svein Nyhus og Inni mamma av Daniele Evelin Alves handler om hvordan

VANSKELIGE TEMAER: Litteraturen kan fungere både som en inngangsport og som en buffer-sone mellom leseren og virkeligheten.

ILLUSTRASJONSFOTO

barn kan oppleve det når nære voksne sliter med psykiske problemer. Begge bøkene beskriver barnas kjærlighet og lojalitet til mamma, men også deres sorg, ensomhet og frustrasjon over at mamma ikke har det bra. I Håret til mamma blir floker i mamas hår et symbol for Emma som så gjerne vil børste håret hennes glatt og fint. I Inni mamma beskriver jeg-personen at det bor en trist dame inni mamma, men heldigvis bor det også en tulle dame og en klovn der.

I Akvarium av Gro Dahle og Svein Nyhus er det omsorgssvikt som er temaet. Jenta i boka heter Moa og moren til Moa bor i et akvarium. For Moa er moren en flott gullfisk, finere enn alle andre fisker i hele verden. Det er Moa som passer på at gullfisken har det bra og at hun får mat. Problemet oppstår når læreren vil treffe Moas mor. «Kanskje moren vil bli flau over at hun er en fisk. Kanskje moren vil bli lei sei. Selv om læreren er veldig snill.» Et barn vil nok kunne lese historien som et eventyr, samtidig åpner både tekst og bilder for spørsmål og samtale om hva som skjer hvis mamma ikke klarer å være mamma.

Vold i nære relasjoner og systematisk mishandling er et vanskelig og tabulagt tema. I Sinna Mann av Gro Dahle og Svein Nyhus møter vi Boj som er engstelig hver gang pappa kommer hjem. Han er overdrevent hensynsfull ovenfor mamma og gjør alt for å ikke trigge pappa. Til tross for at Boj får beskjed av mamma om at han må holde det som skjer hjemme hemmelig skriver han et brev til kongen som kommer og hjelper han. Sinna Mann er oversatt til mange språk og har vunnet mange priser, men er også en bok mange kvier seg for lese nettopp fordi temaet er så skamfullt, vondt og tabubelagt.

En annen bok, også den av Gro Dahle og Svein Nyhus, tar for seg det vanskeligste og mest tabubelagte av alt - incest. Blekkspruten er en prisbelønnet, skjønnlitterær og kunstnerisk framstilling av overgrep, og er laget i samarbeid

med Incestsenteret i Vestfold. «En dag kommer et nytt dyr inn på rommet der Gullet sitter på gulvet med dyrene sine (...) - Vi leker at jeg er blekksprut, hvisker han. Og så blir han Blekkspruten, med hender som kan finne fram overalt, og armer med kalde, klamme sugeskopper.» For mange vil nok denne boka oppleves for vond og vanskelig, og for mange utfordrer den nok også grensene for hva barnelitteraturen kan tåle, men det betyr ikke at det ikke er en viktig bok om et viktig tema.

I Mannen med den grønne bilen av Ann Hilde Bolstad lokker en fremmed mann tre barn med at de skal få holde nyfødte kattunger og hundevalper om de blir med han i bilen. Sverre sier nei, fordi mammaen hans har sagt at han ikke får lov å bli med fremmede. Lukas og Nora derimot blir med. I stedet for valper og kattunger blir Lukas og Nora holdt som slaver og må rydde og vaske for den fremmede. Temaet i boka er alle foreldres verste mareritt, men historien er fortalt med humor og på en slik måte at den kan være et godt utgangspunkt for praten om at man ikke må bli med fremmede.

Flere av billedbøkene jeg har nevnt over tar for seg alvorlige temaer og er nok ikke de billedbøkene som egner seg best på sengekanten som godnatt-historier. Noen av bøkene og temaene må leses med varsomhet og fungerer kanskje best med pedagogiske rammer rundt seg, i barnehagen og på skolen. Og mange av bøkene egner seg nok vel så godt for voksne. Det viktige her er at barnet blir tatt på alvor og får en inngangsport til å snakke om vanskelige temaer, og at voksne har et begrepsapparat og er klare for å ta praten og svare på spørsmål som måtte dukke opp.

Det finnes mange flere billedbøker om de forskjellige temaene jeg har vært inne på og mange flere temaer enn de jeg har nevnt som kan være både såre, vanskelige og tabubelagte. Her kan biblioteket ditt hjelpe til med både tips og veiledning.